

TIEDON AVOIMEN SAATAVUUDEN PERIAATTEET

1. Yhteenveto

Kansalliskirjastossa tuotetut, levitykseen tarkoitetut dokumentit ovat mahdollisimman avoimesti verkossa saatavilla.

Kansalliskirjasto edistää toiminnallaan avoimen saatavuuden periaatteita.

Kansalliskirjasto toteuttaa avointa saatavuutta ottaen huomioon tekijänoikeudet ja muun lainsäädännön.

2. Johdanto

2.1. Tiedon avoimen saatavuuden määritelmiä

Avoin saatavuus tarkoittaa näissä periaatteissa *julkaisujen ja muuten levitykseen tarkoitettujen dokumenttien olemista tietoverkossa esteettä kaikkien saatavilla.*

Avoin saatavuus täyttää määritelmällisesti seuraavat tunnusmerkit:

Lailisuus. Avoin saatavuus kunnioittaa tekijänoikeutta, yksityisyyden suojaa ja muuta lainsäädäntöä.

Tuoreus. Avoin saatavuus on toteutettava mahdollisimman nopeasti aineiston valmistuttua.

Löydettävyys. Avoimesti saatavan aineiston tulee olla mahdollisimman helposti löydettävissä.

Helppokäyttöisyys. Avoimeen saatavuuteen kuuluu aineiston hyvä ja esteetön käytettävyys.

Pysyvyys. Avoin saatavuus on pysyvää; aineistojen pysyminen saatavana tulee suunnitella tarvittaessa useidenkin vuosien aikajänteellä.

Kuvailutiedon avoimuus. Avoimesti saatavan aineiston kuvailutiedot ovat myös avoimesti saatavilla.

Avoimella julkaisuarkistolla tarkoitetaan järjestelmää, johon organisaatio kokoaa toimintansa tuottamia verkkodokumentteja. Avoin julkaisuarkisto noudattaa avoimen saatavuuden periaatteita.

Rinnakkaistallentaminen tarkoittaa muualla julkaistun tai julkistetun aineiston tallentamista sen tekijän organisaation avoimeen julkaisuarkistoon.

10.11.2011

v 1.0

2.2. Avoin saatavuus toteuttaa Kansalliskirjaston tavoitteita

Tiedon avoin saatavuus on yksi Kansalliskirjaston toiminnan päämääriä.

Kansalliskirjaston *visio* on olla "kansakunnan tie tietoon".

Kansalliskirjaston *toiminta-ajatuksena* on

- turvata kansallisen julkaistun kulttuuriperinnön saatavuus yhteiskunnassa;
- välittää ja tuottaa tietosisältöjä kansalaisille ja yhteiskunnalle; sekä
- kehittää palveluja yhteistyössä kirjastoverkon ja tietoyhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa.

Tiedon avoimen saatavuuden parantaminen edistää Kansalliskirjaston vision ja tavoitteiden toteutumista.

- Kulttuuriperinnön mahdollisimman laaja ja esteetön saatavuus lisää sen merkitystä sivistyksen perustekijänä.
- Avoin saatavuus lisää laadukkaiden tietosisältöjen saatavuutta tutkimuksessa, koulutuksessa ja muussa käytössä.
- Organisaatiot, joille Kansalliskirjasto tarjoaa palveluita, arvostavat tiedon avoimen saatavuuden periaatteita ja toteuttavat niitä käytännössä. Kansalliskirjastolta odotetaan asiantuntijuutta ja aktiivisuutta avoimen saatavuuden edistämisessä ja siihen liittyvän yhteistoiminnan ja tukipalveluiden järjestämistä.

2.3. Soveltamisala

Tämä politiikka koskee julkaisuja, julkistettuja sekä niihin verrattavia digitaalisia aineistoja.

Kansalliskirjastolla on erikseen periaatteet kuvailutietojen ja muun datan avoimuudesta.

Nämä periaatteet koskevat sitä, *miten* aineistot ovat käytettävissä; ne eivät ota kantaa siihen, *mitä* aineistoja Kansalliskirjaston julkaisuohjelmaan tai digitointiohjelmaan kuuluu.

Avoimen saatavuuden periaate ei estä aineistoon perustuvaa maksullista julkaisemista. Kansalliskirjasto voi tuottaa avoimesti saatavilla olevista aineistoista rinnakkain esim. myytäviä painotuotteita tai jalostettuja talenteita.

2.4. Asiaan liittyviä säännöksiä, periaatteita ja suosituksia

Helsingin yliopiston rehtorin päätös (126/2008) tutkimusjulkaisujen avoimesta saatavuudesta Helsingin yliopistossa

Kansalliskirjaston digitointipolitiikka (20.5.2010)

10.11.2011

v 1.0

Berliinin julistus tiedon avoimesta saatavuudesta (UNIFI:n allekirjoittama 23.5.2006)

Avoimen tieteellisen julkaisutoiminnan työryhmän muistio (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:8)

Tekijänoikeuslaki (404/1961)

Henkilötietolaki (523/1999)

Laki kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä (1433/2007)

3. Noudatettavat periaatteet

3.1. Kansalliskirjaston piirissä syntyvät dokumentit

1. **Kansalliskirjaston omat julkaisut** ovat avoimesti saatavilla. Kansalliskirjasto myöntää oma-aloitteisesti omiin julkaisuihinsa aineistoa tuottaville vähintään välittömän rinnakkaistallennusluvan.
2. **Kansalliskirjaston kokoelmistaan digitoimat aineistot** ovat avoimesti saatavilla siten, kuin Kansalliskirjaston digitointipolitiikassa linjataan.
3. **Kansalliskirjastossa tuotetut jakeluun tarkoitetut työpaperit** (raportit, muistiot, ym.) ovat avoimesti saatavilla kansalliskirjaston avoimessa julkaisuarkistossa, mikäli dokumenteilla on yleistä mielenkiintoa eikä niiden sisältö välttämättömästi vaadi saatavuuden rajaamista.
4. **Esitys- ja koulutusmateriaalit**, jotka on tuotettu Kansalliskirjastossa, tallennetaan avoimeen julkaisuarkistoon, jos dokumenteilla on yleistä mielenkiintoa. Ulkopuolisten esiintyjien Kansalliskirjaston tilaisuuksissa pitämien esitysten tallentamisesta pyritään sopimaan.
5. Kansalliskirjasto pyrkii varmistamaan, että sen kanssa yhteistyössä tehdyn opinnäytteen tekijä asettaa **opinnäytteen avoimesti saataville**. Samaa periaatetta noudatetaan muissakin tapauksissa, joissa Kansalliskirjaston suostumus tai suositus voi edistää tiedon avointa saatavuutta.

3.2. Kansalliskirjastolaisten muualla julkaisema aineisto

6. Kansalliskirjasto suosittelee, että sen työntekijät tallentavat avoimeen julkaisuarkistoon **tieteelliset ja asiapitoiset julkaistut kirjoitukset**, jotka on laadittu työtehtäviin liittyen. Muita aineistoja voidaan ottaa julkaisuarkistoon harkinnan mukaan. Tätä periaatetta noudatetaan, vaikka aineisto olisi jossakin muuallakin avoimesti saatavilla.
7. Helsingin yliopiston määräysten mukaisesti vertaisarvioituissa **tieteellisessä julkaisuissa julkaistut tutkimusartikkelit** tulee julkaista (myös) yliopiston avoimessa digitaalisessa arkistossa Heldassa.

10.11.2011

v 1.0

3.3. Käytön mahdollisuuksien ja rajoitusten ilmaiseminen

Kansalliskirjaston tuottaman tiedon jatkokäytön mahdollisuudet ja rajoitukset ilmaistaan selkeästi, esimerkiksi käyttämällä Creative Commons -lisenssejä.

3.4. Kansalliskirjaston avoin julkaisuarkisto

Kansalliskirjastolla on avoin julkaisuarkisto, jota käytetään hyväksi näiden periaatteiden toteuttamisessa.

3.5. Avoimen saatavuuden edistäminen yleensä

Kansalliskirjasto tukee avointen julkaisuarkistojen perustamista ja avoimen saatavuuden periaattein tapahtuvaa julkaisutoimintaa.

Kansalliskirjasto osallistuu tiedon avointa saatavuutta ja avoimen saatavuuden palveluja edistävään kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

VERSIOHISTORIA		
0.1	31.1.2011	KVP-JORY
0.2	7.2.2011	KK-JORY
0.3	17.2.2011	Työryhmän jäsenille
0.4.	13.4.2011	Työryhmän jäsenille
0.5	5.5.2011	Työryhmän jäsenille
0.6	11.9.2011	EPK:n muokkaus
0.7	14.10.2011	KVP-JORY
0.8	20.10.2011	KK-TUJO
0.9	10.11.2011	KK-JORY
1.0	10.11.2011	KK-JORYn hyväksymä